

Barn, elever och studerande med neuropsykiatriska funktionsvariationer

En utvärdering för fortsatt utveckling av utbildningssystemet på Åland

Sanna Roos 10.5.2022

Vad menas med NPF?

- neuropsykiatrisk funktions**variation** = individuella sätt att fungera i vardagssammanhang
- neuropsykiatrisk funktions**nedläggning** (NPF) = ett tillstånd som uppfyller en psykiatrisk diagnos
- neuropsykiatriska funktions**avvikelser** (neurodevelopmental disorders) enligt ICD-11 = bl.a. kommunikations- eller språkstörningar, autismspektrumtillstånd, specifika inlärningssvårigheter som dyslexi och dyskalkyli, ADHD, etc.

Från ÅSUBs tidigare undersökningar

- ”Personalen på Katapult/Ung resurs upplever att deltagarna allt oftare har olika diagnoser och att svårighetsgraden på ungas sociala problem har ökat.” (*Evaluering av AMS, 2020; s. 85*)
- ”Personalen [på AMS] har efterfrågat kompetensinsatser inom bland annat [...] diagnoser som de möter hos kunder.” (*Evaluering av AMS, 2020; s. 123*)
- ”Enligt representanterna för socialvården saknar mottagare av utkomststöd som är yngre än 25 år ofta en slutförd utbildning på gymnasienivå och kan ha olika funktionsnedsättningar eller diagnoser.” (*De särskilt utsatta och utkomststödet i kommunerna på Åland, 2021; s. 8*)

Bakgrund

- Uppdragsgivaren är Ålands landskapsregering
- Syftet är att utvärdera de förutsättningar som barn, elever och studerande med olika neuropsykiatriska funktionsvariationer har inom förundervisningen, grundskolan och skolorna vid Ålands gymnasium
- Interaktivt förhållningssätt, engagerar målgrupperna
- Utredningen ska kunna utgöra grund för kommande beslut om ytterligare åtgärder som kan stöda barns lärande
- Utgångspunkten för undersökningen är den åländska lagstiftningen och läroplanerna, t.ex. landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola

Undersökningens material

- Målgrupperna: (1) pedagogisk personal, (2) vårdnadshavare, (3) studerande i skolorna vid Ålands gymnasium
- Statistiska uppgifter, tidigare undersökningar
- Förberedande intervjuer
- En referensgrupp
- Enkätundersökningar för samtliga målgrupper
- Intervjuer i samtliga målgrupper och övriga professionella (totalt 25 personer)

De svarande i enkätundersökningarna

- Vårdnadshavare, representerade totalt 441 barn
 - Daghem: 42 barn
 - Grundskola: 399 barn
- Pedagoger och lärare, totalt 139 personer
 - Daghem: 29 svarande
 - Grundskola: 69 svarande
 - ÅG: 41 svarande
- Studerande vid Ålands gymnasium (ÅG), totalt 68 personer
 - Män 62 %, kvinnor 38 %
 - Tillfällig stödundervisning 38 %
 - Specialundervisning 29 %
 - YTP 19 %

Trestegsstödet

Allmänpedagogiskt stöd

- lindrigt behov av tillfälligt stöd
- en del av skolans dagliga undervisning

Specialpedagogiskt stöd

- tydligt behov av regelbundet stöd på flera olika sätt och samtidigt
- eleven följer den allmänna läroplanen
- åtgärdsprogram

Mångprofessionellt stöd

- tydligt behov av regelbundet stöd på flera olika sätt och samtidigt
- eleven följer en anpassad lärokurs i ett eller flera ämnen
- individuell plan

Om stödformerna

- Andel (%) **pedagoger och lärare** som angett att stödformerna fungerat bra eller mycket bra, efter stödform
- Andel (%) **vårdnadshavare** som angett att stödformerna fungerat bra eller mycket bra, efter stödform

	Daghemmen		Grundskolan	
Allmänpedagogiskt stöd	86	92	68	89
Specialpedagogiskt stöd	55	72	52	74
Mångprofessionellt stöd	55	81	56	67

barn med NPF *övriga barn*

Antalet pedagoger och lärare i gymnasialstadiet som upplevde att frågan var aktuell var tio eller färre, men de flesta svarande upplevde att allmänpedagogiskt och specialpedagogiskt stöd har fungerat bra eller mycket bra.

Om stödformerna

- Andel (%) **pedagoger och lärare** inom olika utbildningsnivåer med bra eller mycket bra kunskap om stödformerna

	Daghemmen	Grundskolan	Gymnasiet
Allmänpedagogiskt stöd	81	94	55
Specialpedagogiskt stöd	69	90	50
Mångprofessionellt stöd	50	76	31
Träningsundervisningen	22	34	28
Studio	6	60	19

Pedagogernas kompetens inom NPF

Andel (%) svarande inom olika utbildningsnivåer efter den rapporterade kompetensen inom NPF

	Daghemmen	Grundskolan	Gymnasiet
Utbildning som ger färdigheter	25	35	26
Kunskap som fått på andra sätt	39	42	26
Endast begränsad kompetens	36	23	49

Andel (%) svarande inom olika utbildningsnivåer efter möten med elever med NPF

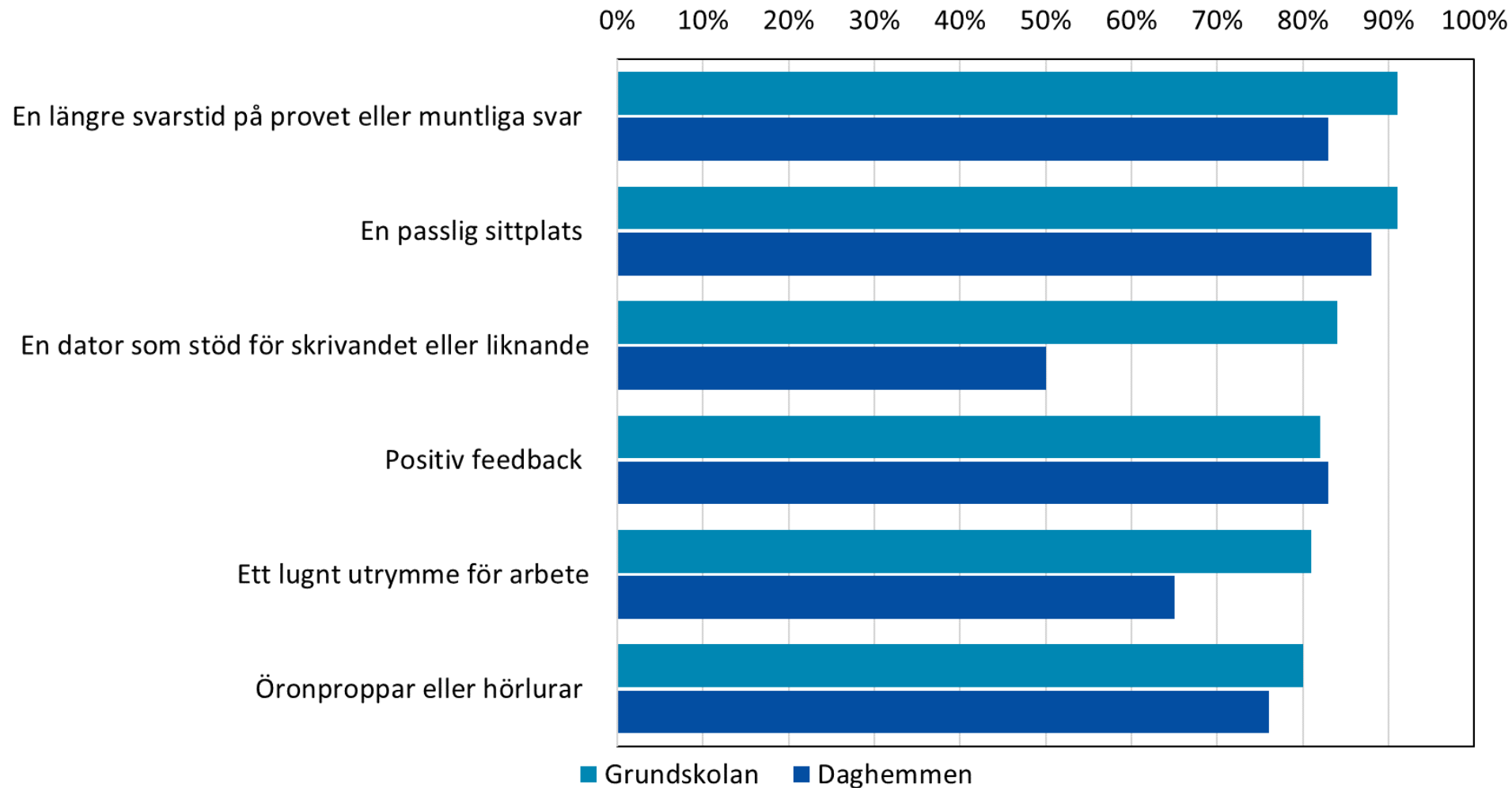
	Daghemmen	Grundskolan	Gymnasiet
Dagligen	76	91	61
Varje vecka	0	6	29
Mer sällan eller aldrig	17	3	7
Ej aktuellt/vet inte	7	0	2

Om samarbetet mellan hemmet och skolan

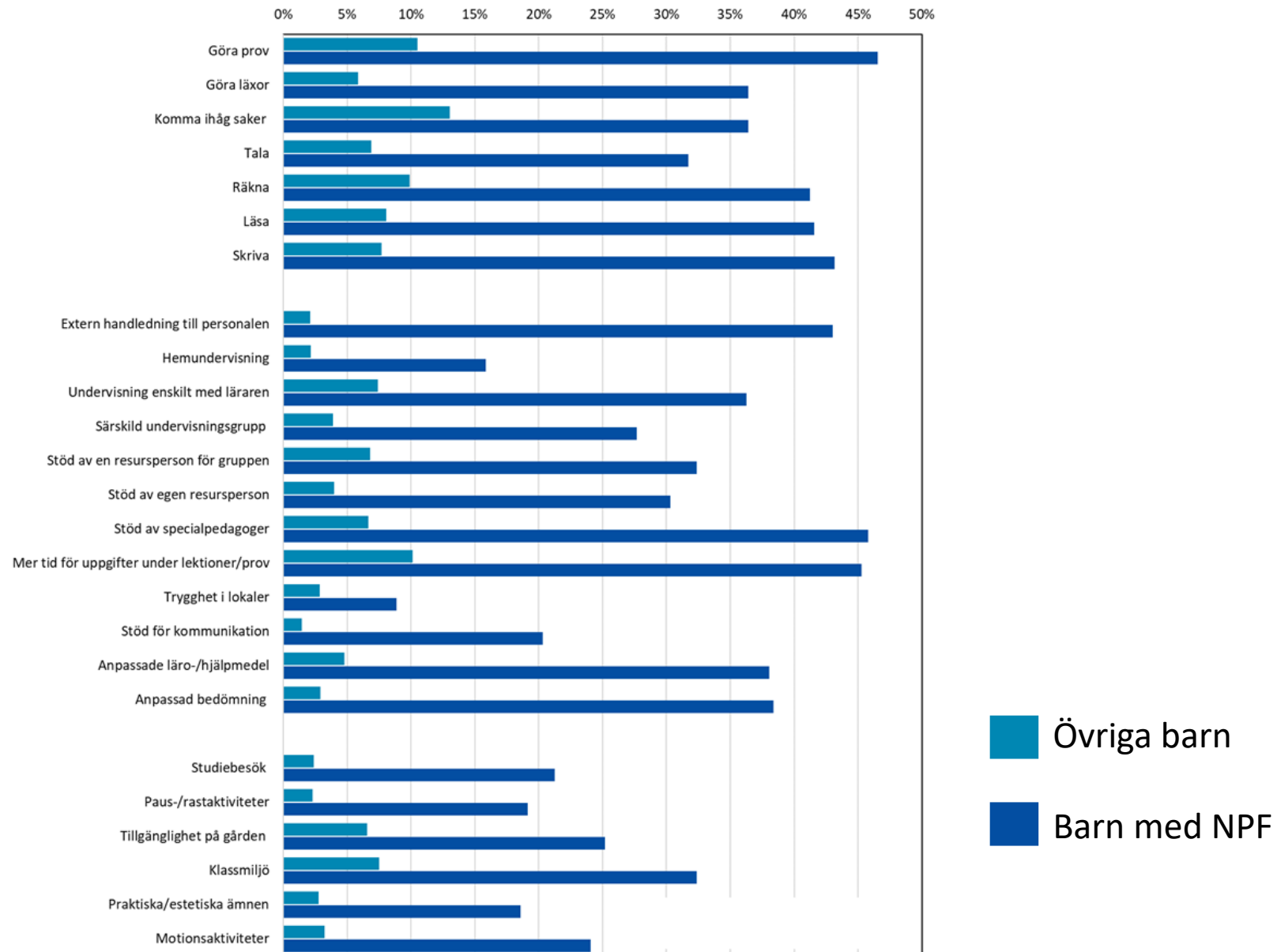
- Pedagogerna (barnomsorgen och grundskolan) anser relativt sällan att samarbetet med vårdnadshavarna är öppet och fungerar bra eller att det finns en liknande syn på barnets situation
- Vårdnadshavarna (barnomsorgen och grundskolan) anser relativt sällan att det finns regelbunden kontakt med pedagogerna
- I grundskolan finns en relativt tydlig skillnad i resultaten mellan vårdnadshavarna till barn med NPF och övriga föräldrar
- I synnerhet övergångarna lyfts fram som problematiska

Habiliteringsformerna

Andel (%) svarande i grundskolan och daghemmen efter de vanligaste habiliteringsformerna i grundskolan

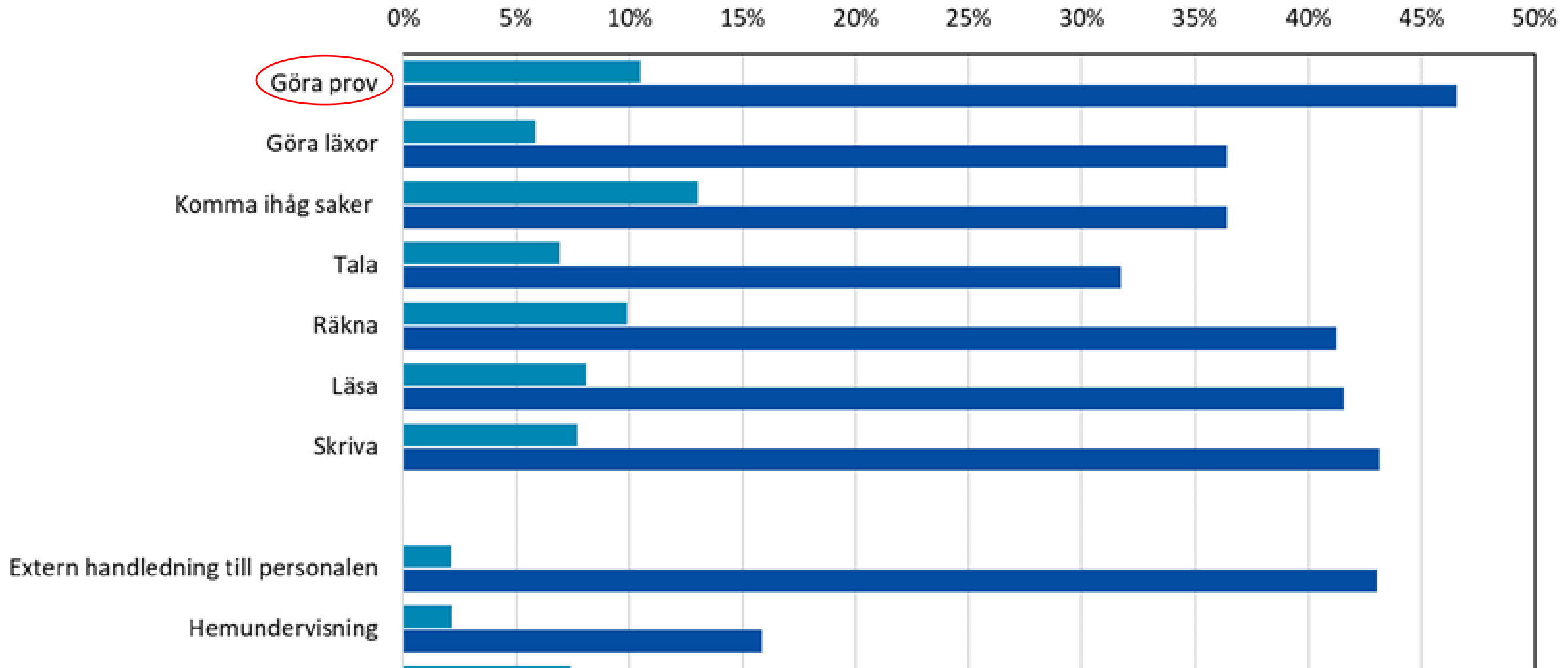

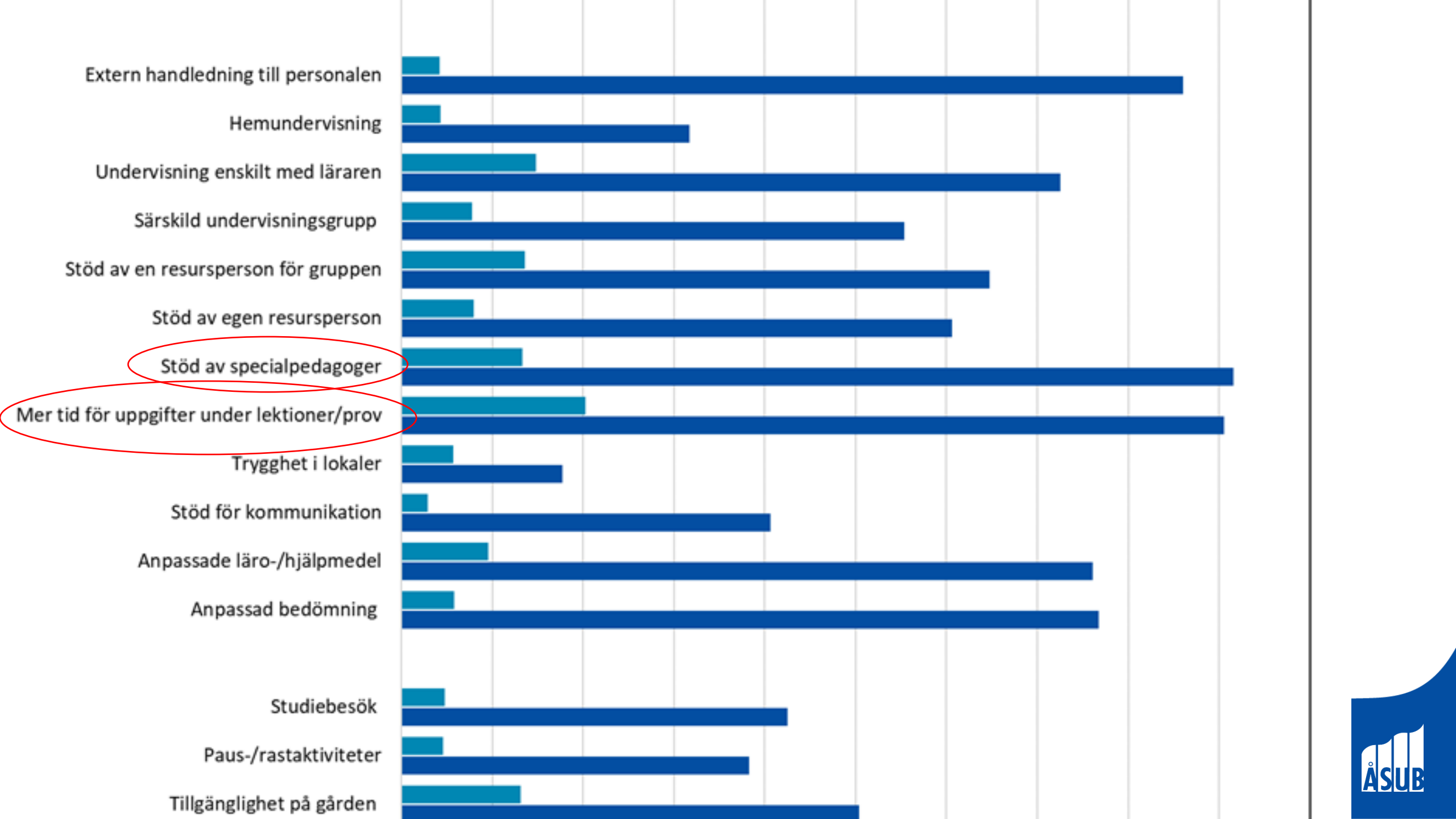
Vårdnadshavarna: Var behövs mera stöd?

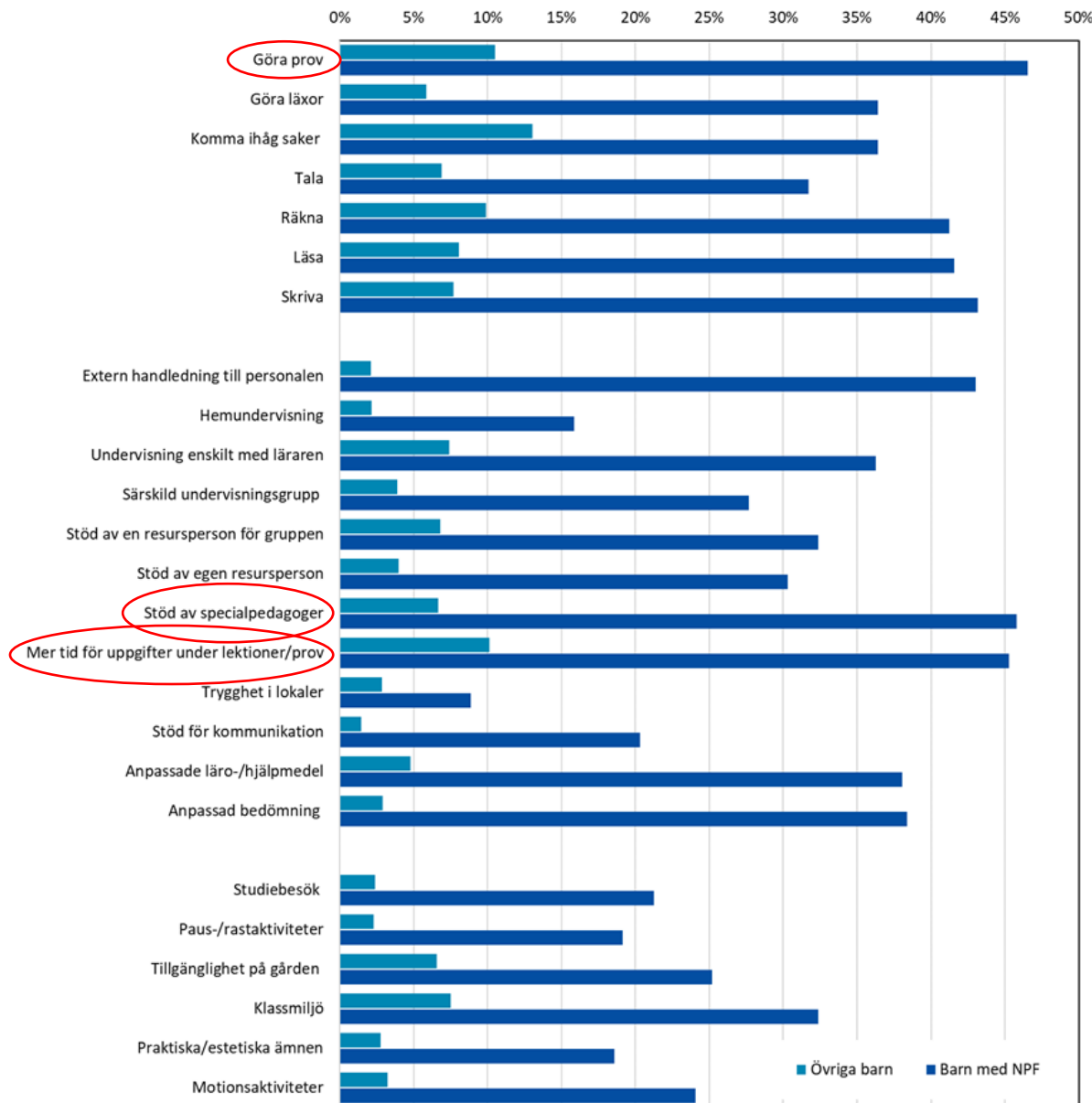
Vårdnadshavarna: Var behövs mera stöd?

Andel (%) vårdnadshavare till barn i grundskolan som angett att barnet behöver mer stöd, efter aktivitet

Vårdnadshavarna: Var behövs mera stöd?

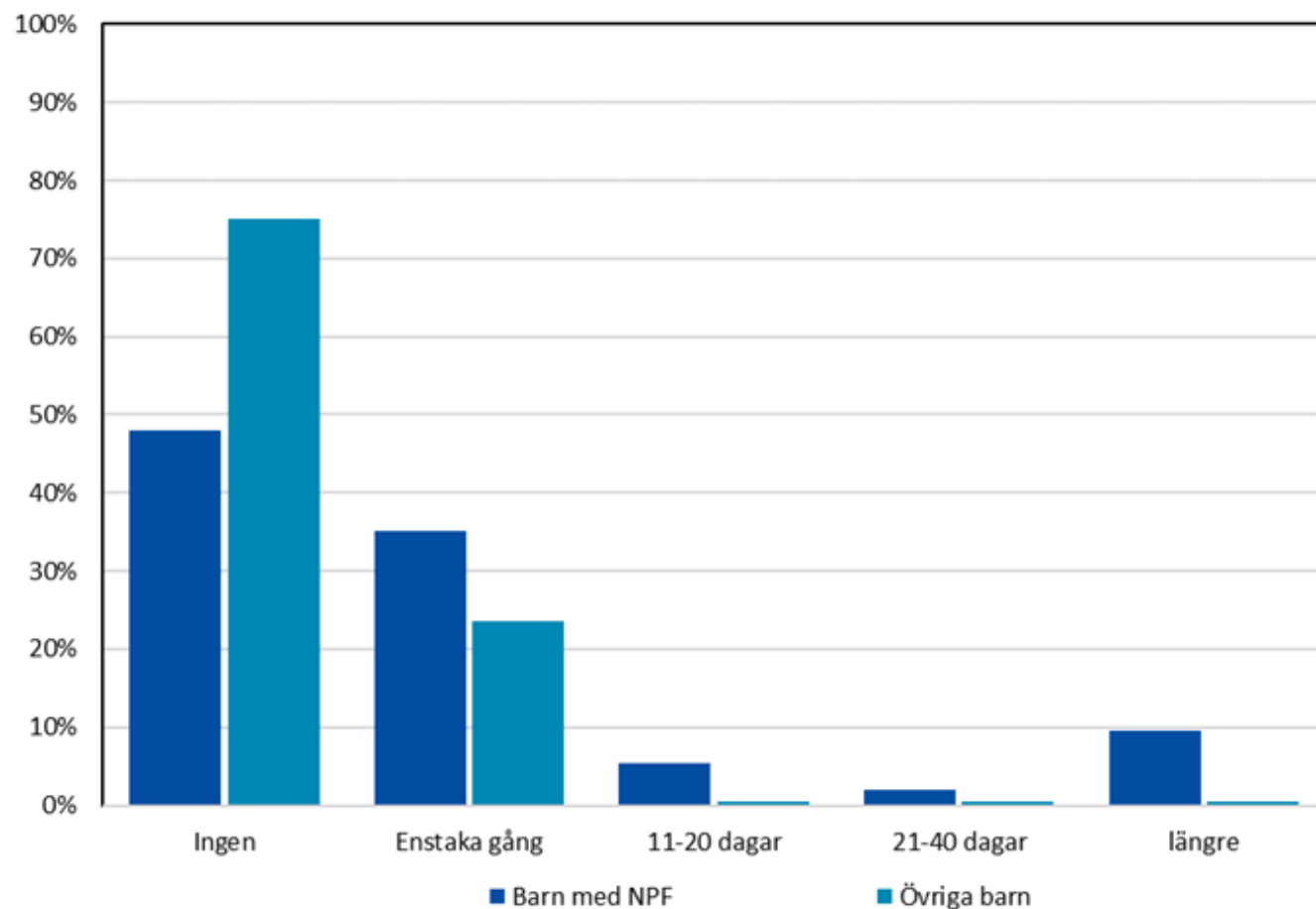
FLERA
ASSISTENTER

ANPASSNINGAR

BÄTTRE
STUDIEMÖJLIGHETER

Skolfrånvaro

Andel (%) vårdnadshavare till barn i grundskolan efter frånvaro som barnet haft av andra skäl än sjukdom eller annan beviljad ledighet under de senaste tolv månaderna

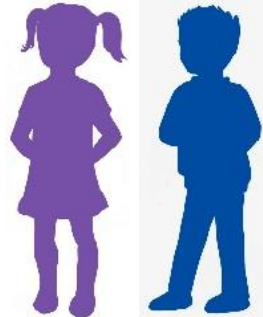
Unga och NPF

KONKRETA MÅL

ATT FÅ LYCKAS

Vilka är mina mål i skolan? Hur kommer jag dit?

Alla behöver vänner!

Se min potential!

Mera vuxenstöd i skolan!

STÖD TILL SOC. SITUATIONER

ASSISTENTER, COACHER...

Resursskola?

Vårdnadshavare

- Individuellt anpassat, ett mellanting för de elever som varken kan gå i träningsundervisningen eller en vanlig skola
- En resursskola ska samla ihop sakkunniga och experter samt ska vara belägen centralt på Åland
- Ska stärka det positiva som finns i barnet

Pedagoger och lärare

- Anpassningarna i grundskolan räcker inte till, en resursskola kan erbjuda en lyckad skolgång för elever som inte passar i en vanlig skola
- Brist på resurser och avsaknad av kompetens i den nuvarande skolan som en motivering till en resursskola
- Likvärdig undervisning oberoende av vilken kommun elever bor i

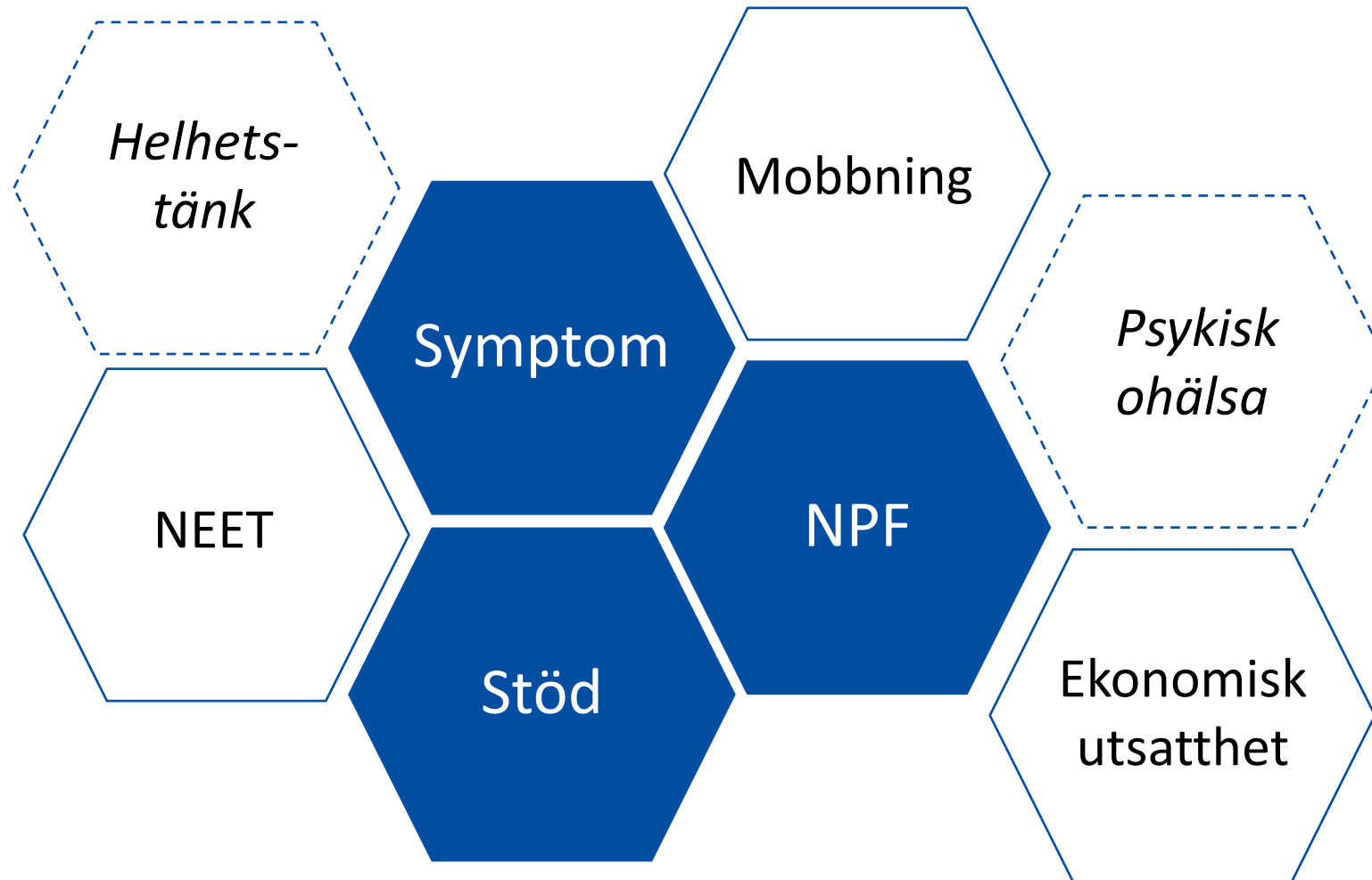
Resurscentrum?

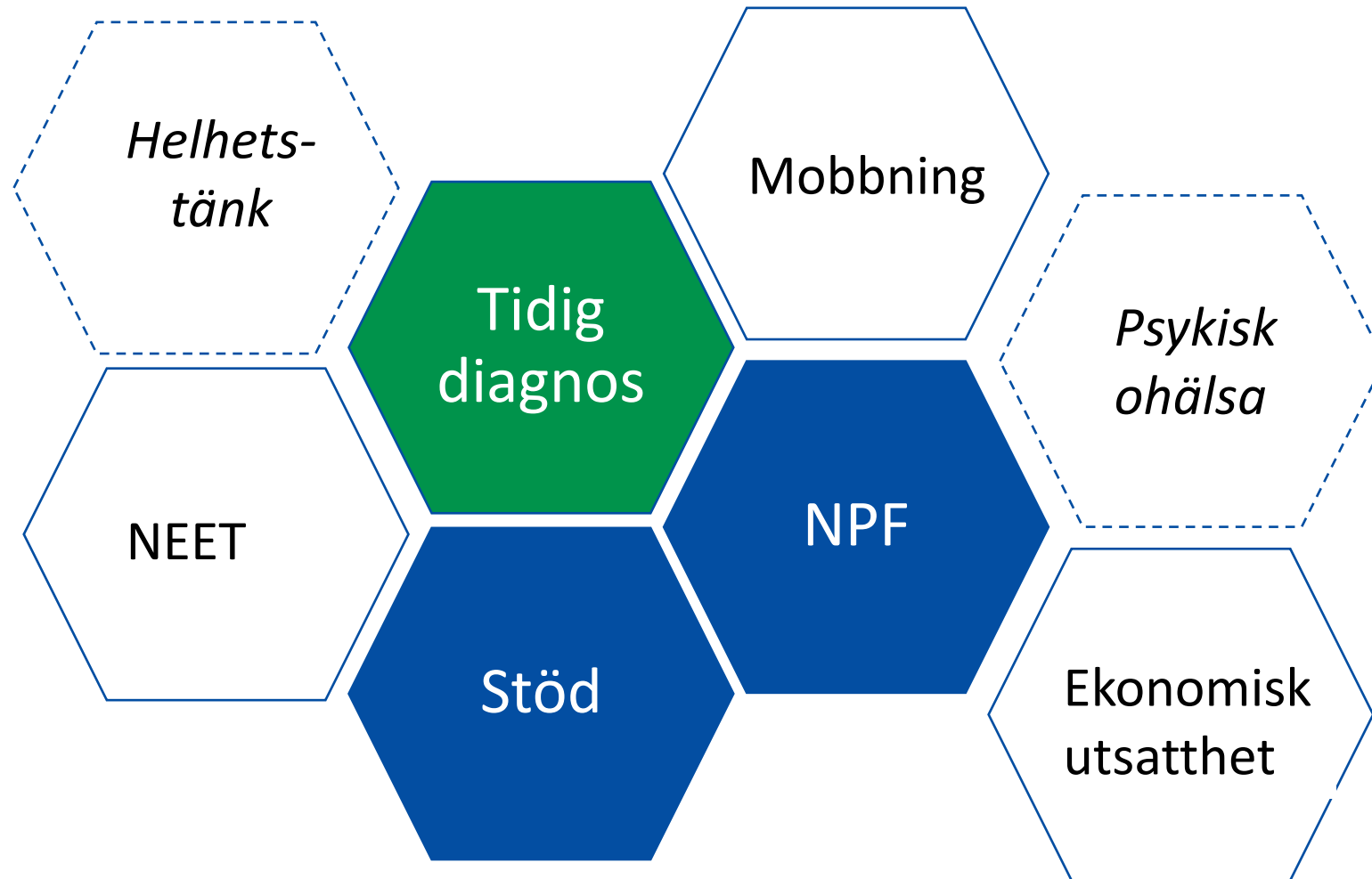
Vårdnadshavare

- Elever med NPF ska helst vara integrerade i en vanlig skola men med ett resurscentrum som stöd
- Behövs pool för speciallärare och experter i synnerhet för skolorna på landsbygden
- Kompetens och rätt stöd i skolorna efterfrågas

Pedagoger och lärare

- Möjliggör tillgång till samlad specialkompetens för alla skolor
- Ett samarbetande nätverk kring barnet behövs
- Konkret handledning efterfrågas

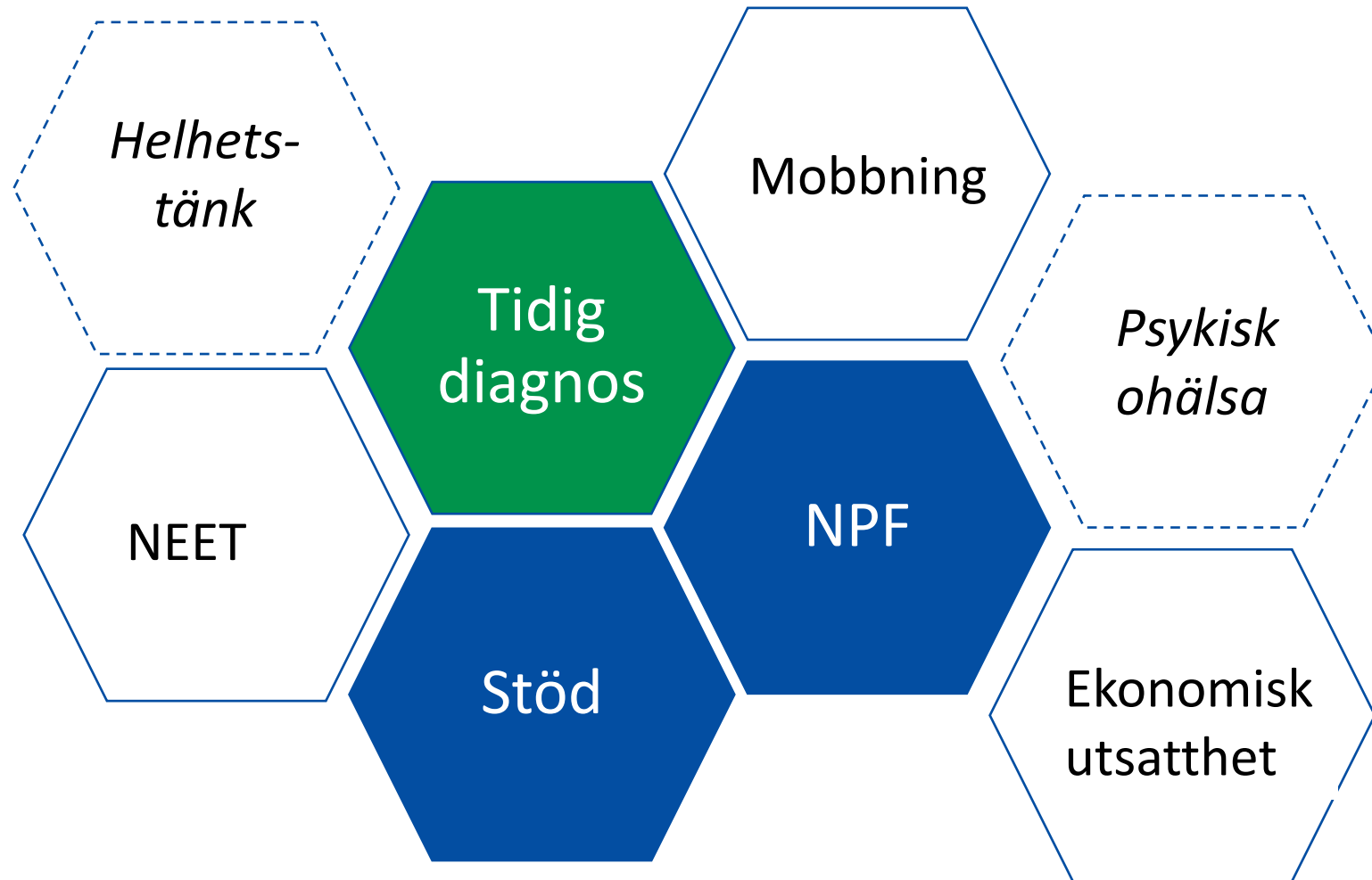

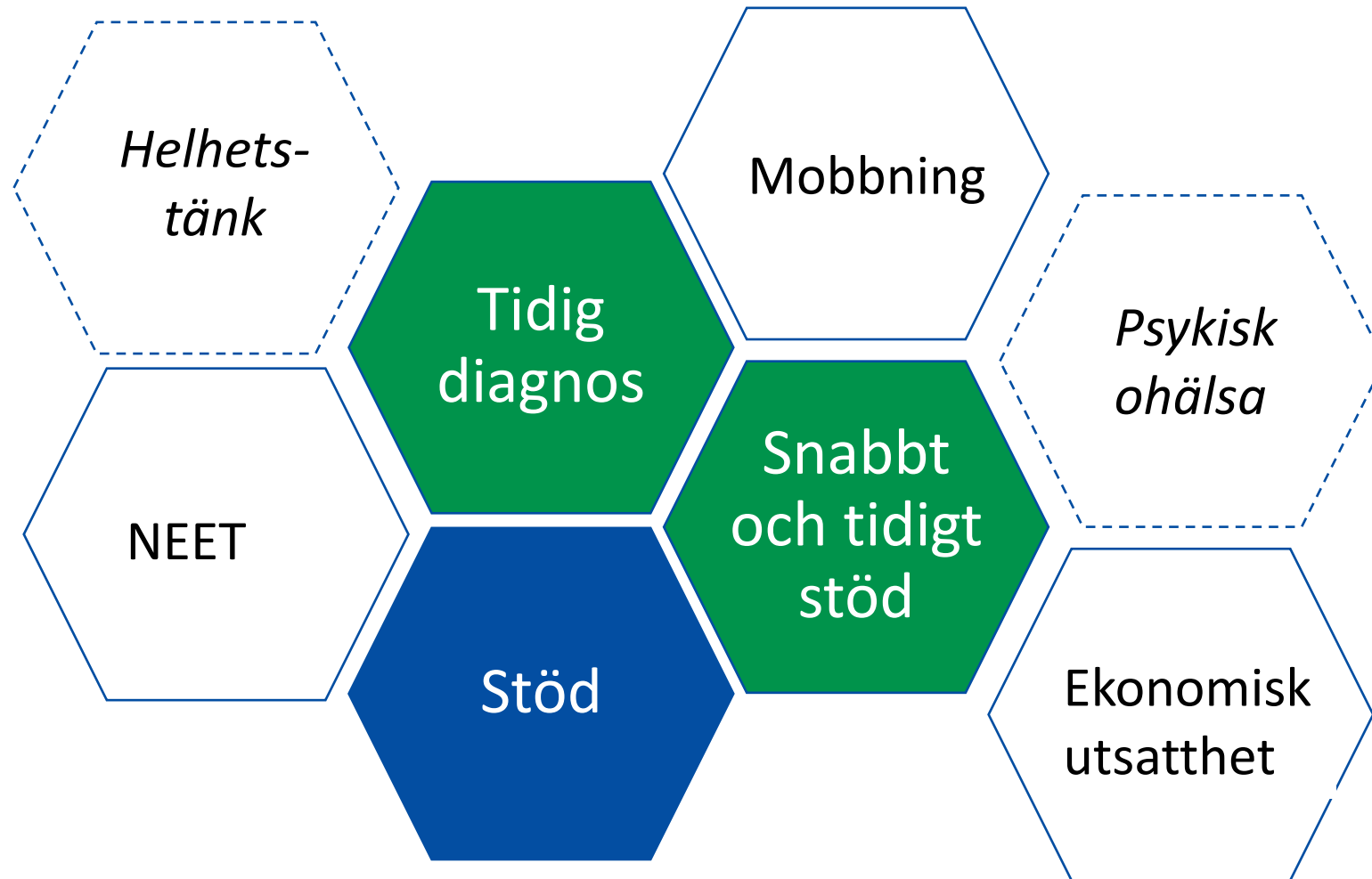

Tidig
diagnos

- Insatser för samarbetet mellan hemmet och skolan
- Informationsmaterial om NPF för personal, barn och vårdnadshavarna

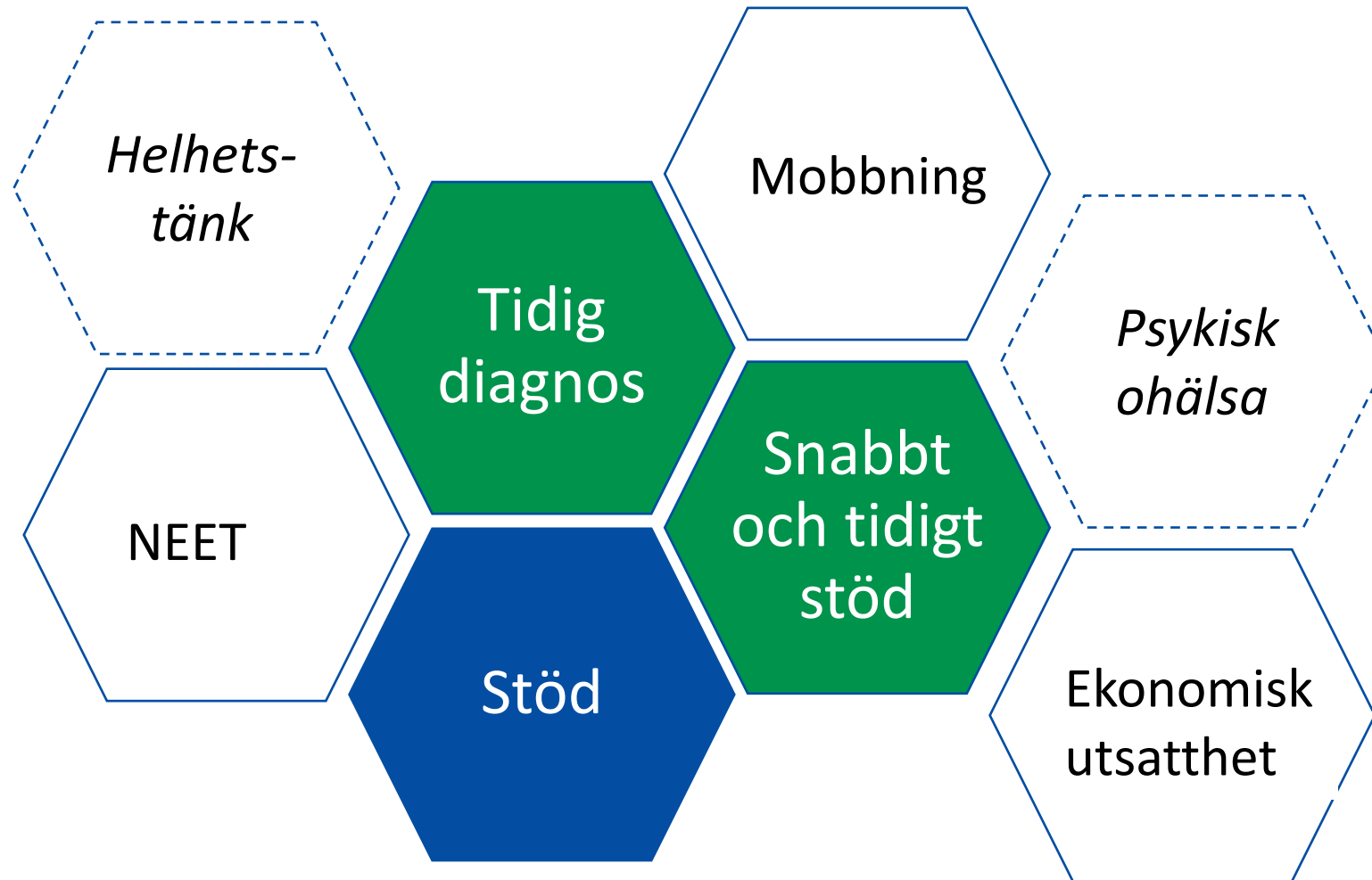

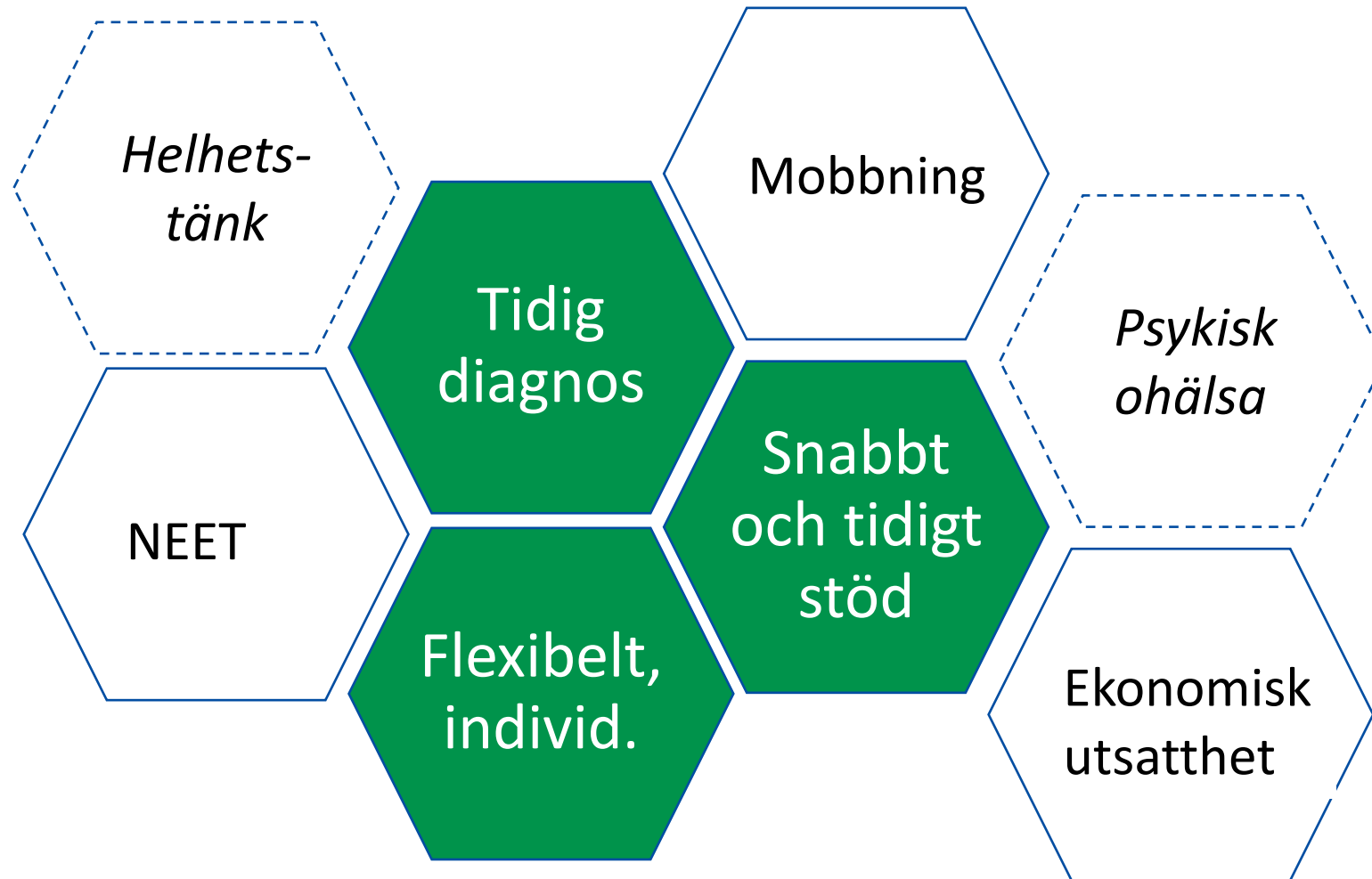

- Resurser till stöd i daghemmen
- Effektiv informationsöverföring vid övergångarna
- Etablering av resurscentrum och/eller resursskola

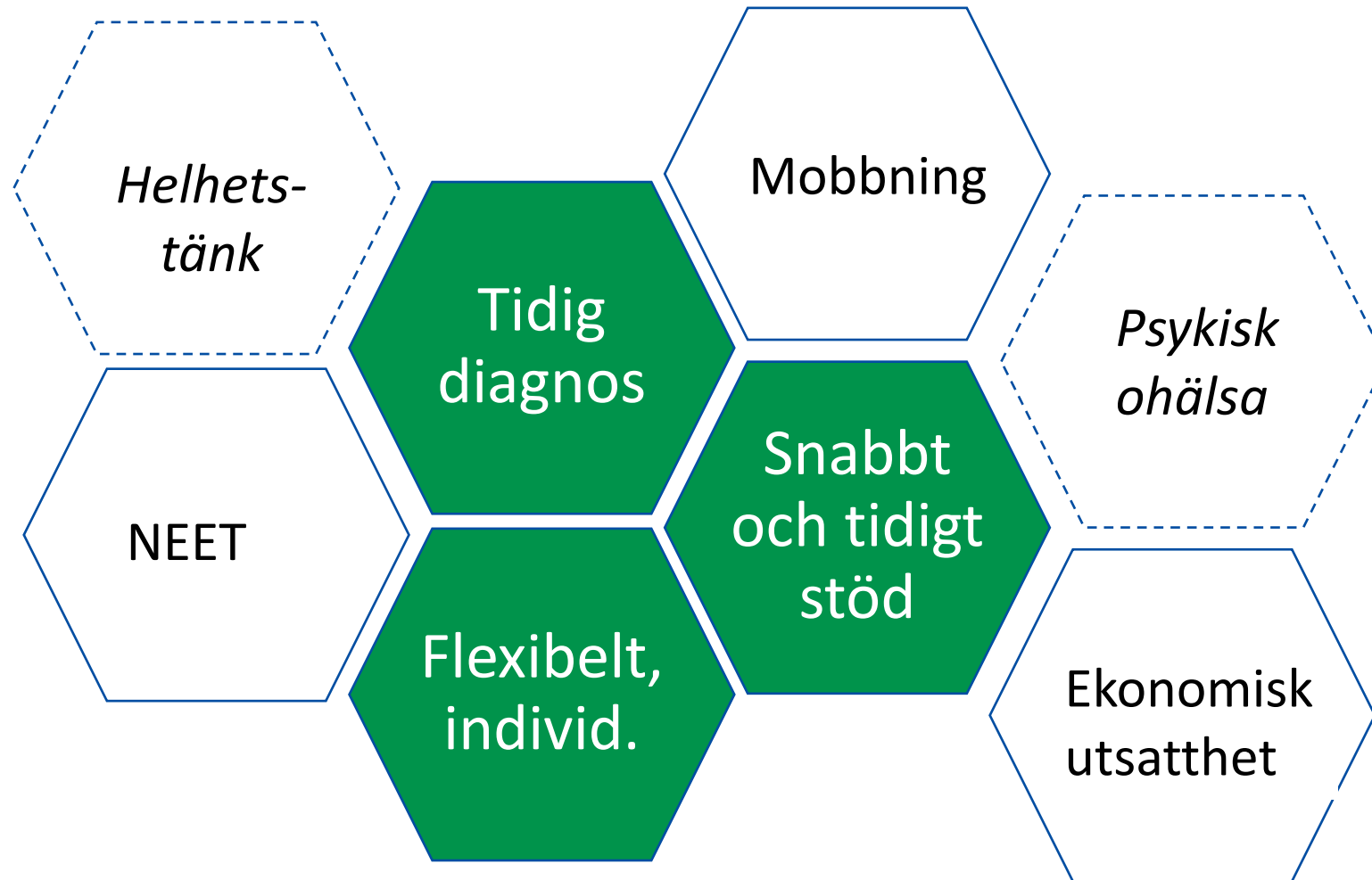
Snabbt och
tidigt stöd

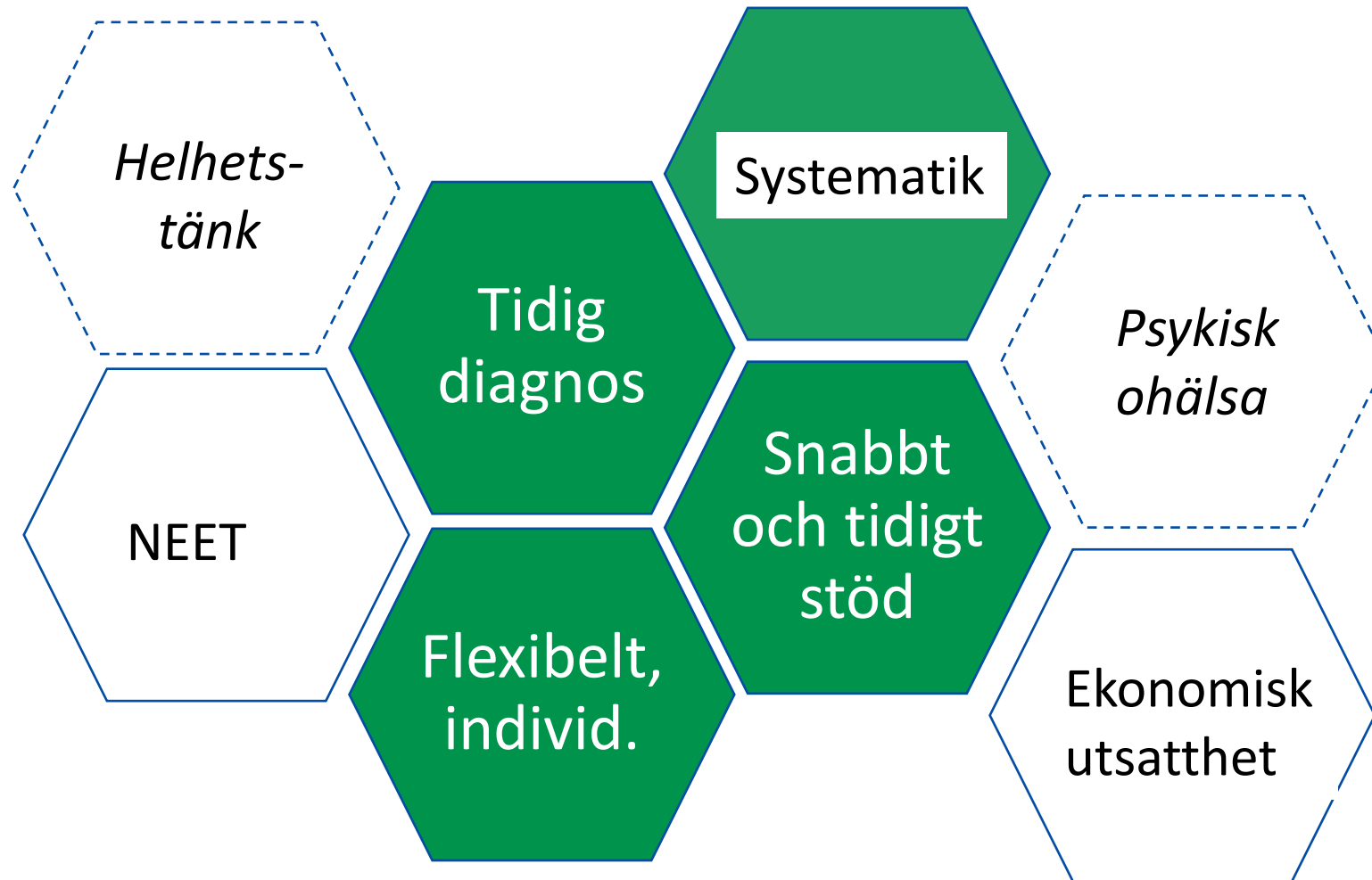

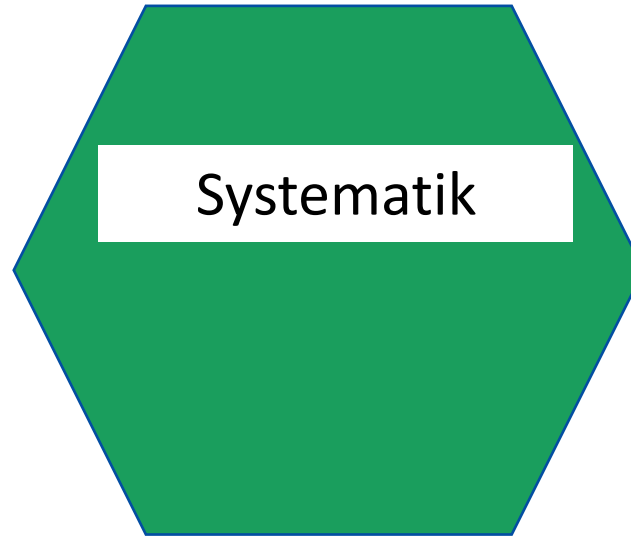

- Utveckla assistenternas ställning och roll
- Anpassade, alternativa skolformer och utbildningar med konkreta mål
- Lösningssinriktad handledning

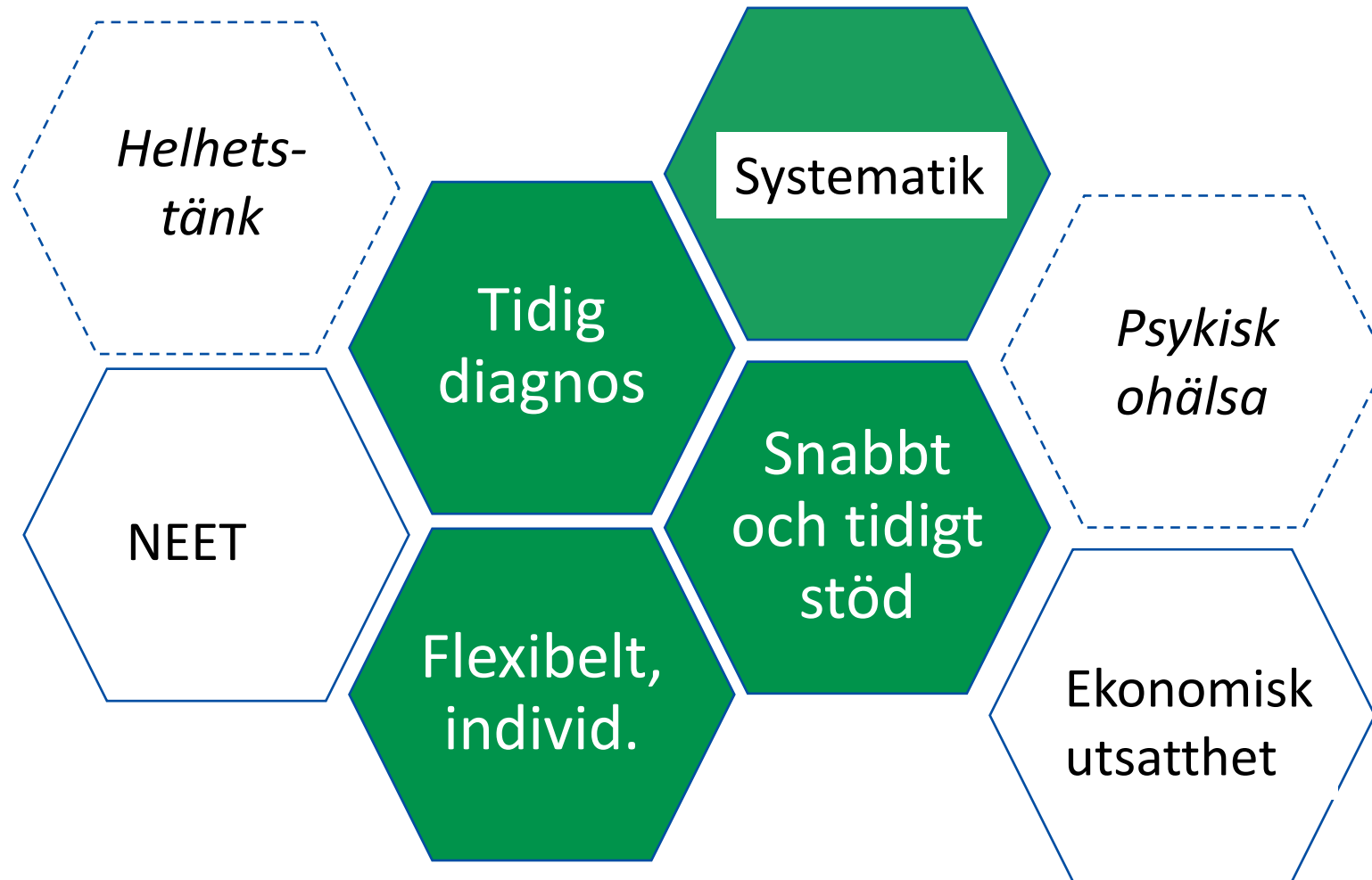
Flexibelt,
individ.

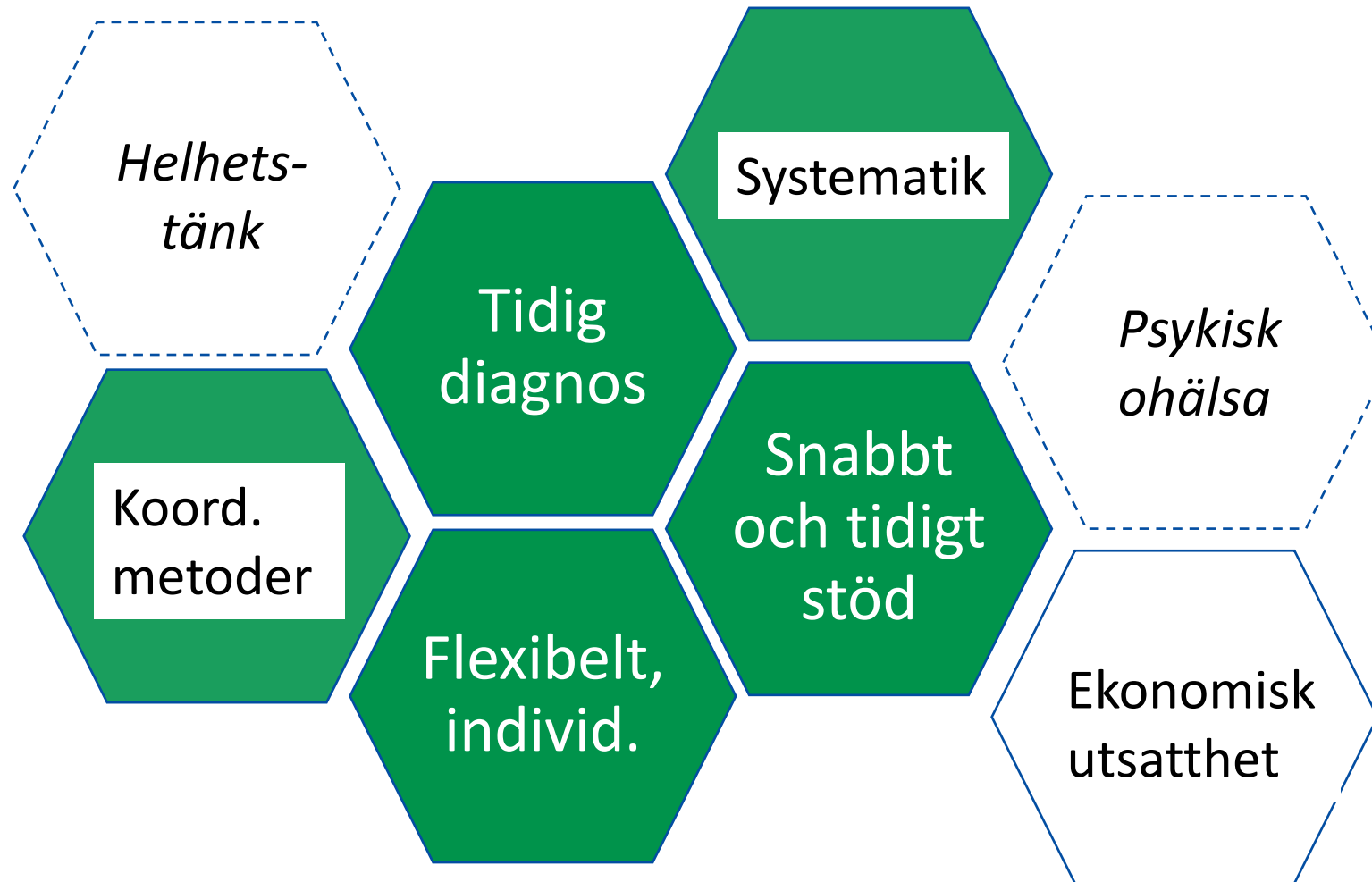

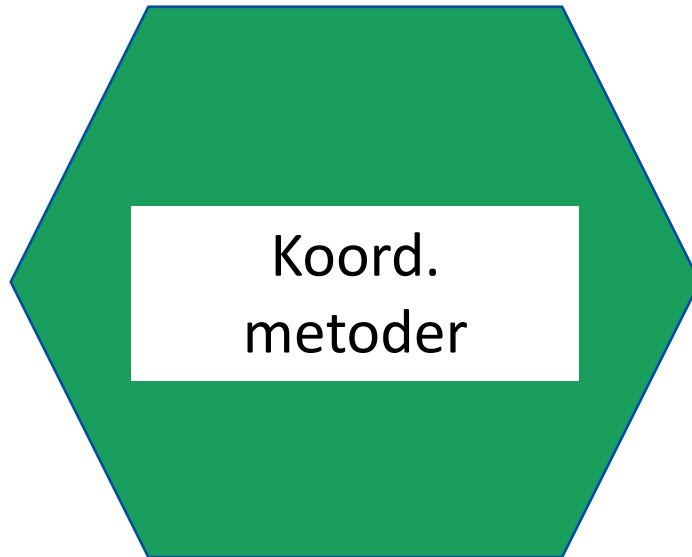

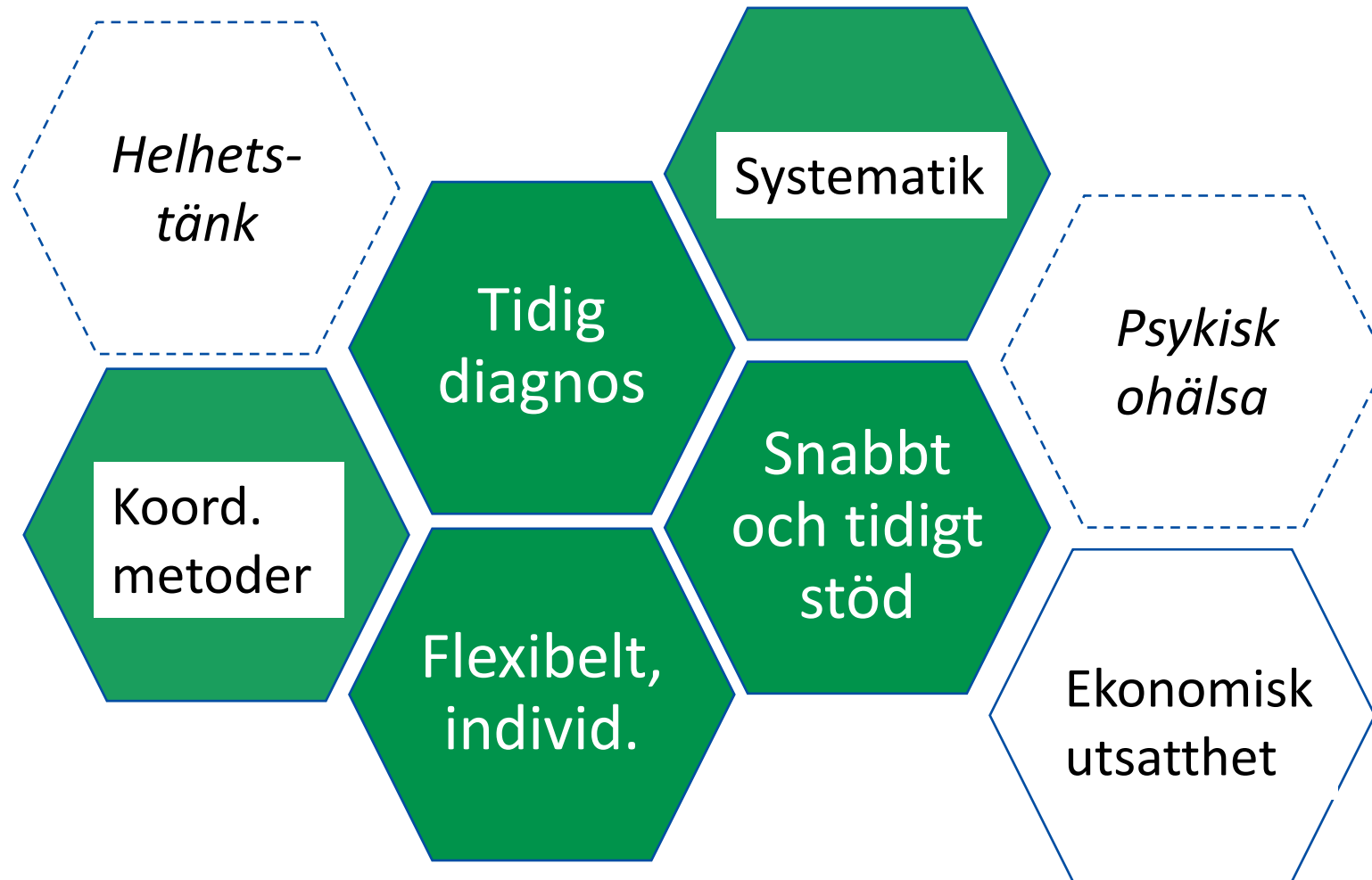
- Evidensbaserade metoder
- Systematisk uppföljning
- Stöd av vuxna i skolan t.ex. under raster och andra sociala situationer

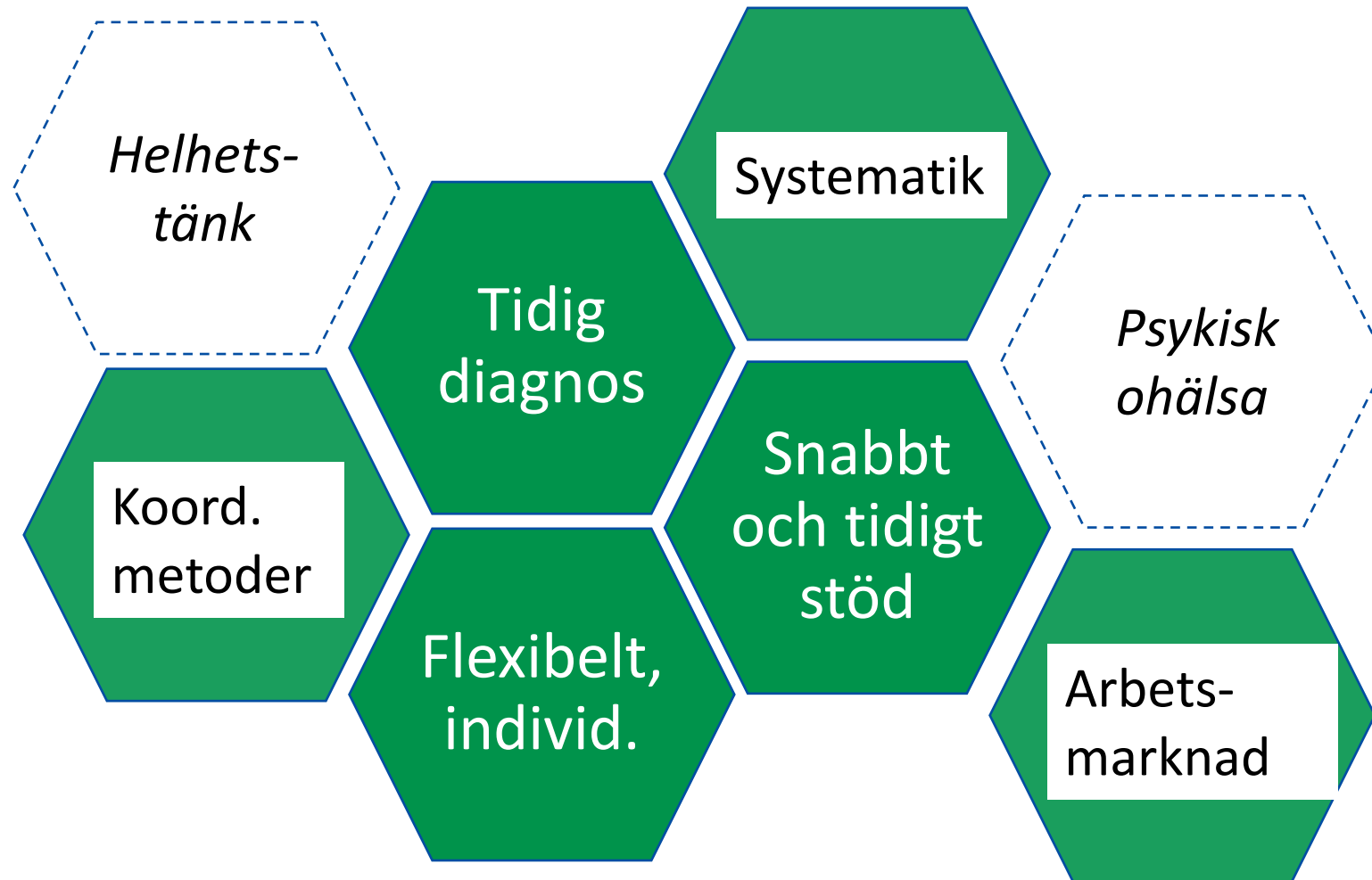

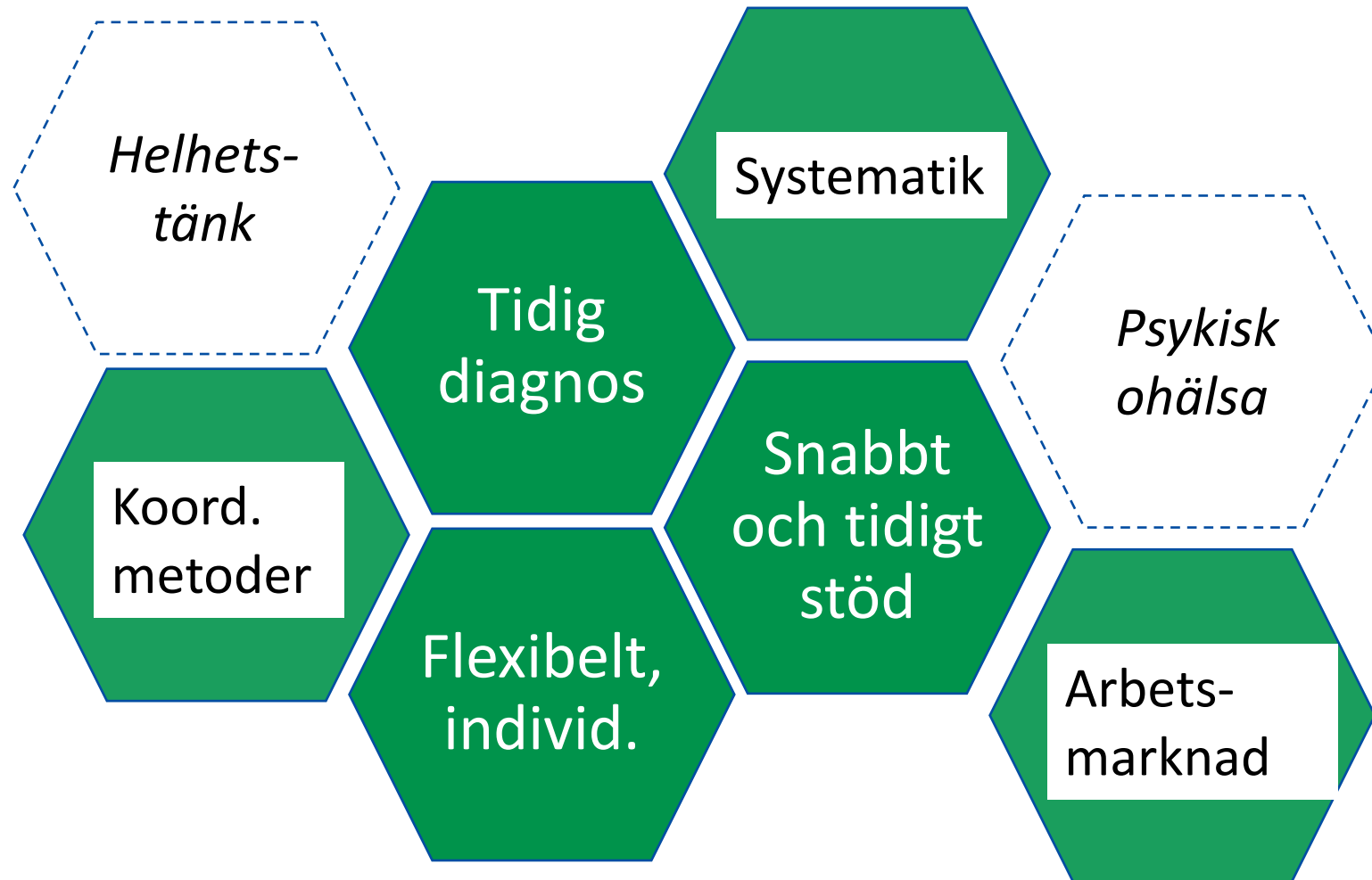
- Gemensamma metoder för t.ex. skolfrånvaro
- Insatser som förebygger "hemmasittande" och som koordineras av LR

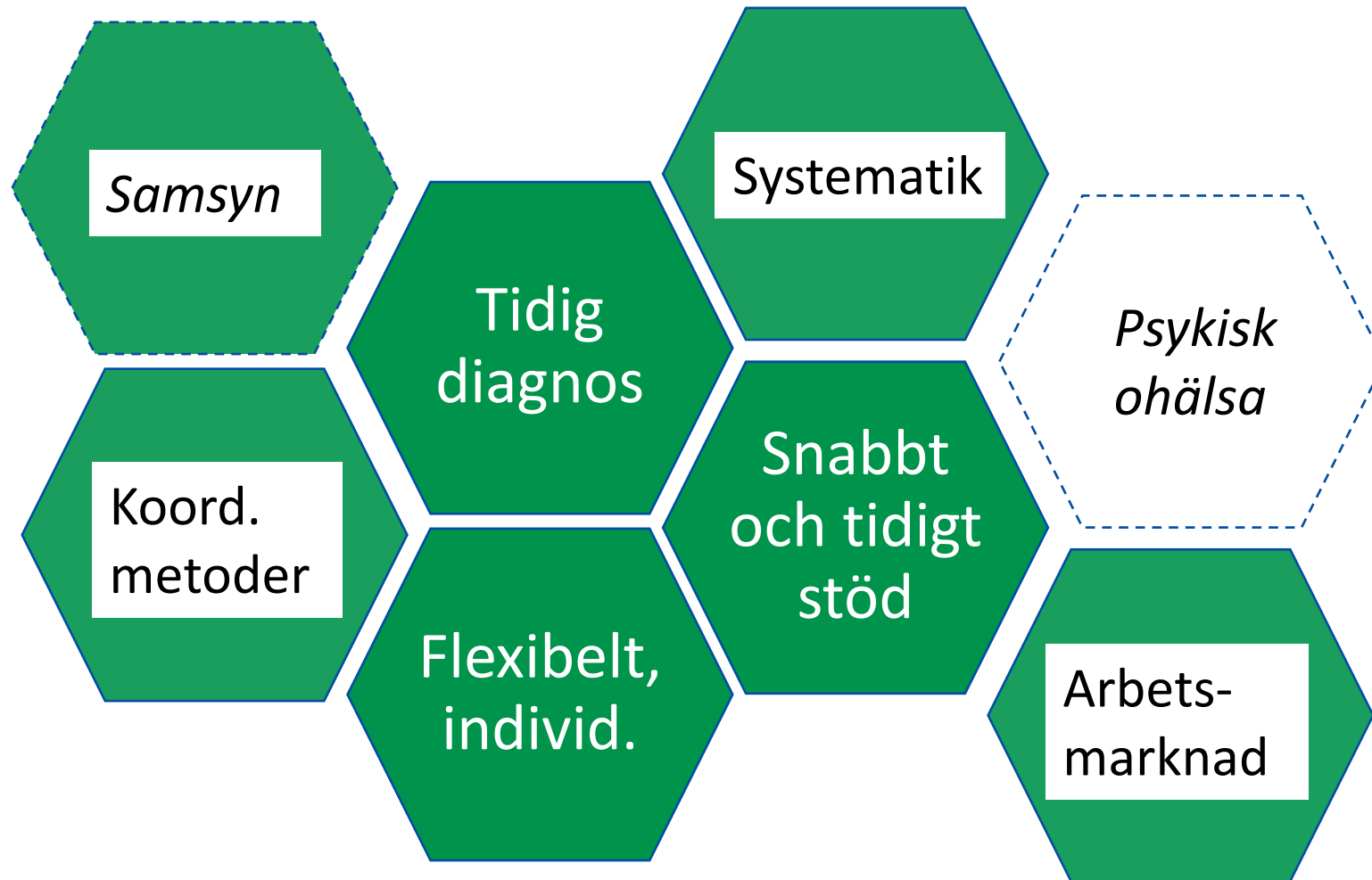

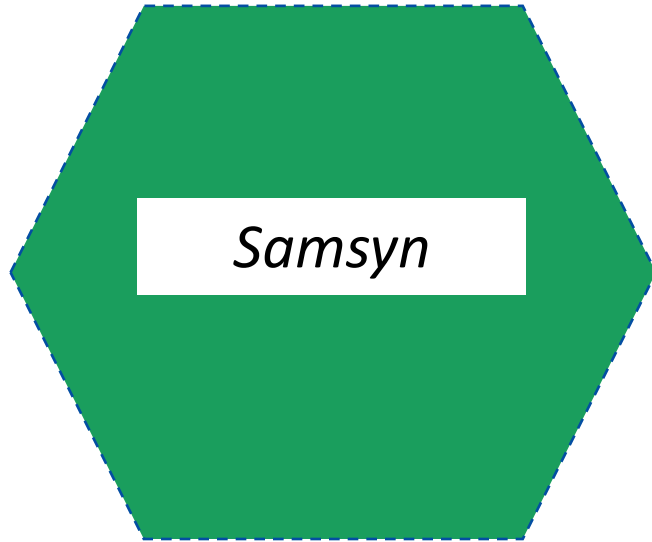

- Flera speciallärare och möjlighet till smågruppsundervisning på gymnasialstadiet
- Flera studielinjer efter grundskolan, läroavtalsutbildning etc.
- Utbildning som leder till yrkesbehörighet

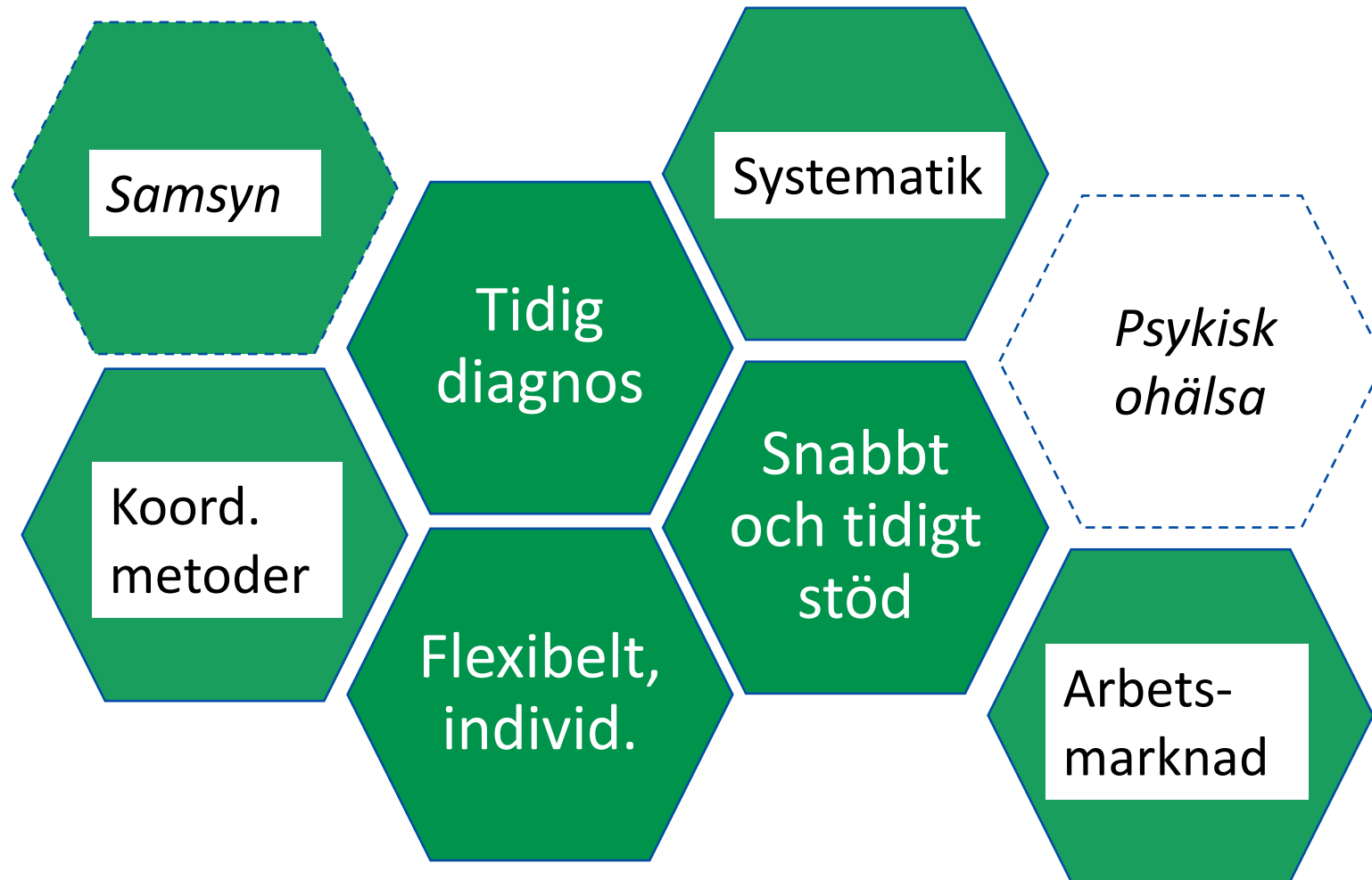

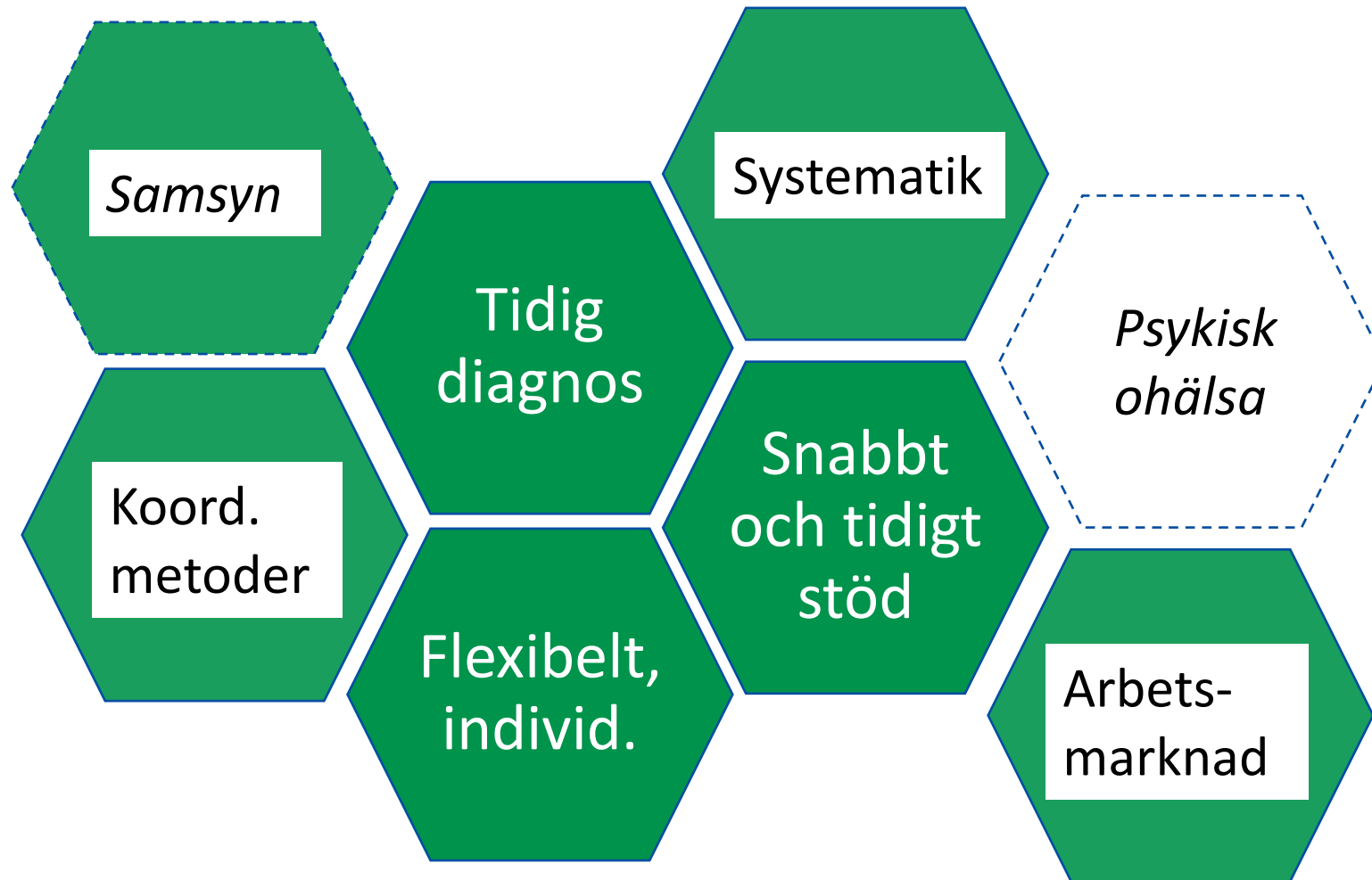

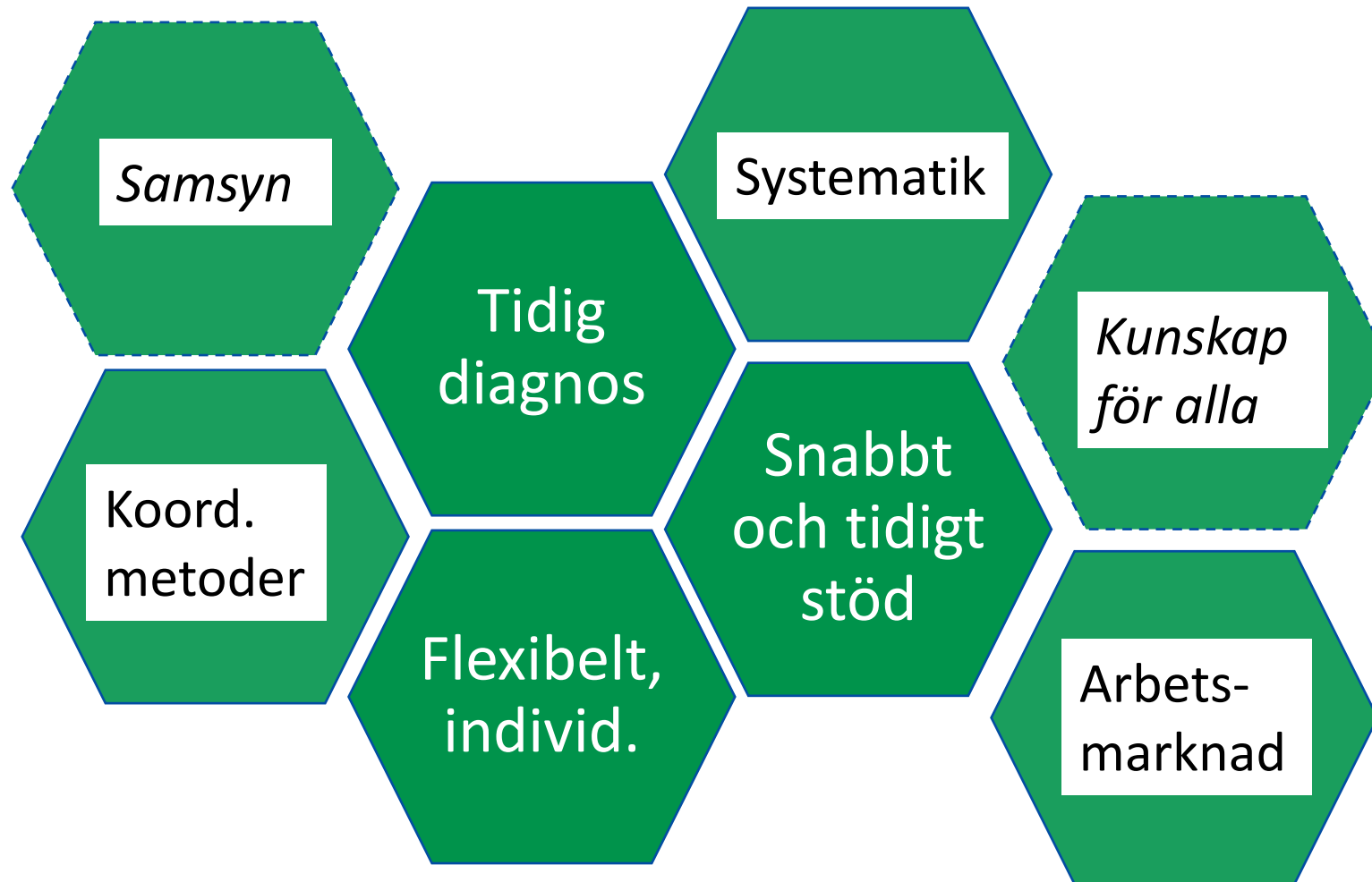

- Samsyn, samverkan och samarbete mellan aktörerna (se Rasmussen, 2015)
- Koordineringen av stödåtgärderna, skolans roll

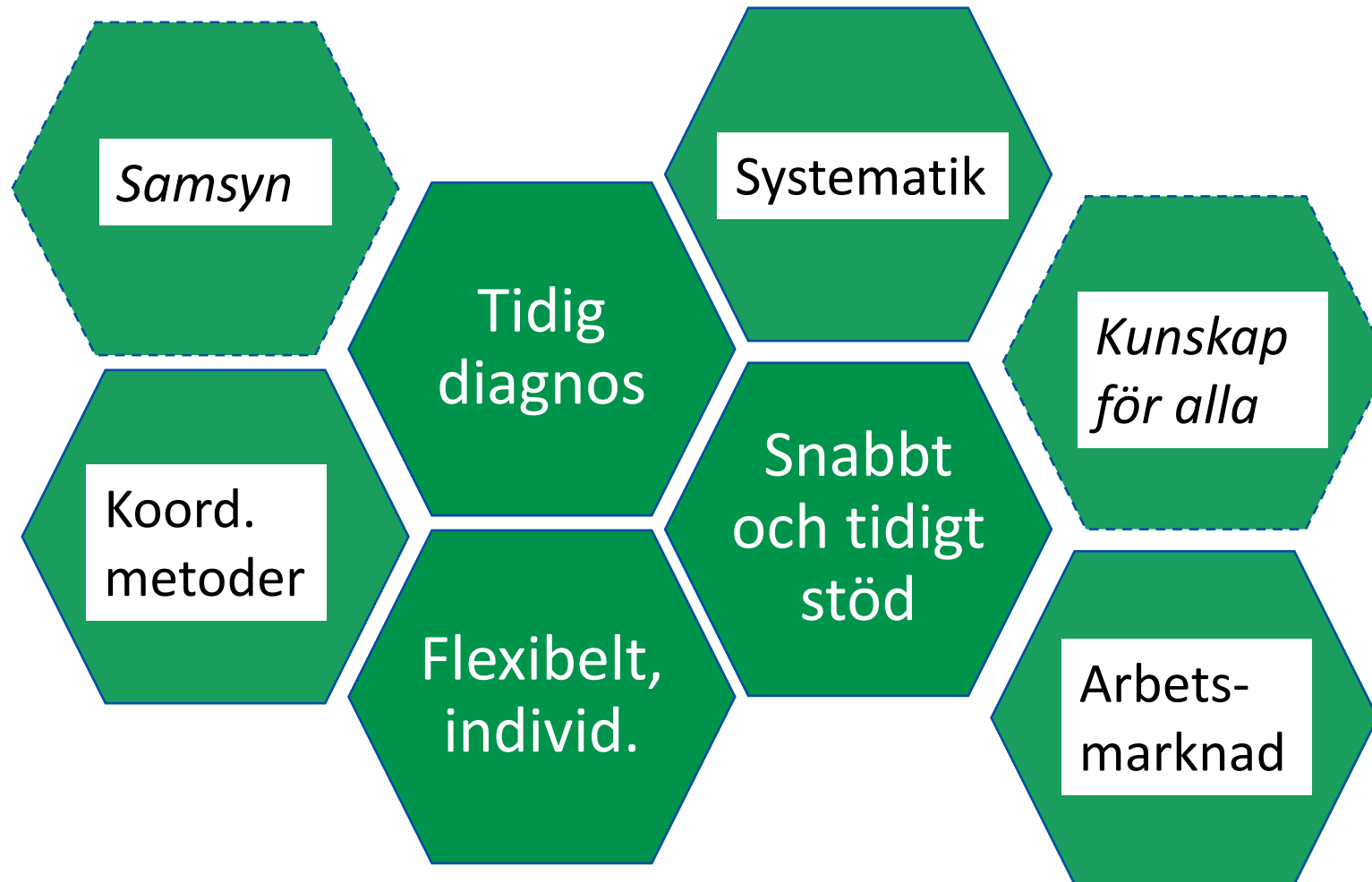

- Kunskap om psykisk ohälsa tidigt i skolan
- Konkret information till elever om stödet vid psykisk ohälsa:
Vad? Hur? Var? Vem?

Kunskap för alla

Symptom vid NPF

- Insatser för samarbetet mellan hemmet och skolan, t.ex. rutiner för gemensamma möten (hemmet, läraren, skolledningen, ev. andra) vid tidiga symptom
- Informationsmaterial om NPF för personal, barn och vårdnadshavare i daghemmen/skolorna

Snabbt stöd vid diagnos

- Resurser till stöd vid NPF i daghemmen
- Effektiv informationsöverföring vid övergångarna mellan stadier och skolor
- Etablering av resurscentrum och/eller resursskola

Flexibla och individuella stödformer

- Utveckla assistenternas ställning och roll
- Anpassade skolformer t.ex. i högstadiet
- Konkret och lösningsinriktad handledning för pedagoger, tydlig studiehandledning för elever med NPF
- Konkreta mål för skolgång för elever med NPF (bl.a. tydliga individuella planer med uppföljning)

Mobbning

- Evidensbaserade metoder
- Systematisk uppföljning av mobbning eller svåra sociala situationer
- Stöd av vuxna i skolan t.ex. under raster och andra sociala situationer

NEET-unga

- Gemensamma metoder i åländska kommuner för t.ex. skolfrånvaro
- Insatser som förebygger "hemmasittande" och som koordineras av landskapsregeringen

Inträdet på arbetsmarknaden

- Flera speciallärare och möjlighet till smågruppsundervisning på gymnasialstadiet
- Flera studielinjer efter grundskolan för elever med stödbehov, läroavtalsutbildning och liknande
- Utbildning som leder till yrkesbehörighet

Helhetstänk

- Samsyn, samverkan och samarbete mellan aktörerna (se Rasmussen, 2015)
- Koordineringen av stödåtgärderna, skolans roll

Psykisk ohälsa

- Kunskap om psykisk ohälsa tidigt i skolan
- Konkret information till elever om stödet vid psykisk ohälsa: Vad? Hur? Var? Vem?

Tack för visat intresse!

Sanna Roos

www.asub.ax

